

Dlaczego mówimy rewolucja neolityczna?

- [Wprowadzenie](#)
- [Film](#)
- [Interaktywne ćwiczenia multimedialne](#)
- [Podsumowanie](#)
- [Słowniczek](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Wprowadzenie

Koniec epoki lodowcowej wpłynął na zmiany w klimacie, co bezpośrednio wiązało się ze zmianą trybu życia ludzi. Ludzie zaczęli się osiedlać, uprawiać rolę oraz hodować zwierzęta. Powstały pierwsze budowane w sposób stały i trwałe osady, w których mieszkańcy musieli nauczyć się wspólnej egzystencji. Zmiany te nazywamy rewolucją neolityczną, która miała swój początek na obszarze tzw. Żyznego Półksiężycy na Bliskim Wschodzie.

Już wiesz

Przed zapoznaniem się z e-materiałem należy wiedzieć:

- co to jest prehistoria;
- jak żyli praludzie i skąd pochodzi człowiek;
- jakie znaczenie miał ogień dla ludzi pierwotnych;
- co to jest koczowniczy tryb życia i czym się charakteryzuje.

Nauczysz się

- używać prawidłowo określenia rewolucja neolityczna;
- wyjaśniać określenie rewolucja neolityczna;
- charakteryzować osiadły tryb życia;
- opisywać życie ludzi pierwotnych mieszkających na terenie dzisiejszej Polski.

Film

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY 3.0.

Interaktywne ćwiczenia multimedialne

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY-SA 3.0.

Podsumowanie

Podsumowanie

1. Proces przechodzenia ludności od koczowniczego do osiadłego trybu życia, początki rolnictwa, hodowli i udomowienia zwierząt nazywamy rewolucją neolityczną.
2. Rozpoczęła się ona ok. 10 tys lat temu wraz ze zmianami klimatu związanymi z ustępowaniem lodowców.
3. Neolit to inaczej młodsza epoka kamienia lub epoka kamienia gładzonego.
4. W tym czasie zaczęto hodować zwierzęta, np: kozy, owce, osły, świnie, bydło rorate, uprawiać: jęczmień, pszenicę, proso, daktylę, soczewicę, a także wytwarzać ceramikę.
5. Na terenie dzisiejszej Polski znajdowały się kopalnie krzemienia pasiastego, który był eksportowany nawet do 600 km.

Ćwiczenie 1

Przeczytaj poniższe zdania i zaznacz, czy są one prawdziwe, czy fałszywe.

	Prawda	Fałsz
Rewolucja neolityczna to proces gwałtowny, który trwał krótko.	☐	☐
Zmiany klimatu stanowiły jedną z przyczyn rewolucji neolitycznej.	☐	☐
W epoce kamienia duży wpływ na życie człowieka miało środowisko i klimat.	☐	☐
Rewolucja neolityczna oznacza, że człowiek w epoce neolitu uniezależnił się od środowiska naturalnego.	☐	☐
Głównym zajęciem mieszkańców osady w Biskupinie było wydobywanie krzemienia.	☐	☐

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY 4.0.

Słowniczek

---

koczowniczy tryb życia

brak stałego miejsca zamieszkania, tryb życia polegający na przemieszczaniu się z miejsca na miejsce w celu znalezienia pożywienia, ochrony życia oraz poszukiwania lepszych warunków życia

koczownik

inaczej nomada, wędrowiec; człowiek nieposiadający stałego miejsca zamieszkania, zmieniający pobyt ze względu na warunki pogodowe, materialne lub w celu poszukiwania żywności, wody itp.

megalithy

duże kamienie stanowiące samodzielną budowlę lub będące elementem większej budowli, budowle megalithyczne wykonywane były bez użycia jakiegokolwiek zaprawy, najczęściej miały charakter kulturowy lub grobowy

mezolit

środkowa epoka kamienia; okres przejściowy między paleolitem a neolitem

neolit

ostatnia (młodsza) epoka kamienia, nazywana epoką kamienia gładzonego; charakterystyczne cechy tego okresu to uprawa roślin i hodowla zwierząt, związana bezpośrednio z rewolucją neolityczną

paleolit

pierwsza (starsza) epoka kamienia, nazywana epoką kamienia łupanego; był to najdłuższy etap w dziejach rozwoju społeczności ludzkiej, jej początek rozpoczyna się wraz ze zdolnością praludzi do wykonywania prymitywnych narzędzi (otoczaki, pięściaki)

prehistoria

najdłuższy okres dziejów ludzkości, poprzedzający wynalezienie pisma

radło

narzędzie rolnicze wynalezione w neolicie, służące do spulchniania gleby, początkowo w całości drewniane, z czasem zaczęto w nim stosować metalowe elementy

rewolucja neolityczna

proces przechodzenia ludności od koczowniczego do osiadłego trybu życia, który rozpoczął się ok 10 tys lat temu, w jego wyniku ludność zaczęła produkować żywność, rozpoczęła się hodowla zwierząt i uprawa roślin

Żyzny półksiężyc

pas ziemi, o kształcie księżyca rozciągając się od Egiptu, przez Palestynę Syrię aż do Mezopotamii, dzięki korzystnym warunkom klimatycznym powstały tu pierwsze obszary rolnicze

Dla nauczyciela

Scenariusz

Autor

Learnetic

Temat zajęć

Dlaczego mówimy rewolucja neolityczna?

Grupa docelowa

szkoła podstawowa, klasa 5

Ogólny cel kształcenia:

Uczeń opisuje życie w epoce neolitu. Wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej.

Kształtowane kompetencje ogólne:

- porozumiewanie się w języku ojczystym,
- kompetencje informatyczne,
- umiejętność uczenia się.

Cele (szczegółowe) operacyjne

Uczeń:

- wyjaśnia termin rewolucja neolityczna;
- wie, kiedy rozpoczęła się rewolucja neolityczna;
- rozumie znaczenie zmian klimatycznych dla procesu rewolucji neolitycznej;
- podaje cechy charakterystyczne życia w neolicie;
- wymienia rośliny oraz zwierzęta, które były wykorzystywane do produkcji żywności w okresie rewolucji neolitycznej.

Metody/techniki kształcenia:

- metody programowane: z wykorzystaniem e-podręcznika, z użyciem multimediiów;
- metody problemowe: aktywizujące: dyskusja, burza mózgów;
- metody praktyczne: praca z ilustracją;
- metody podające: pogadanka, wykład

Formy organizacji pracy

- indywidualna
- zbiorowa
- grupowa

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

Czynności organizacyjne. Nauczyciel podaje temat i wyjaśnia uczniom, że celem dzisiejszej lekcji jest poznanie terminu *rewolucja neolityczna* oraz jej skutków.

Nauczyciel w nawiązaniu do zadania domowego (patrz komentarz lekcji) prosi uczniów o wyjaśnienie terminu *nomada*. Następnie dzieli uczniów na dwa zespoły, których zadaniem jest stworzenie mapy myśli.

Pierwszy zespół opracowuje zagadnienie dotyczące przejścia od koczowniczego do osiadłego trybu życia.

Drugi zespół analizuje życie ludzi, którzy współcześnie nie prowadzą osiadłego trybu życia. (Uczniowie na podstawie przeczytanego przed lekcją artykułu i obserwacji świata współczesnego zapisują skojarzenia i zawody związane ze współczesnymi nomadami).

Gdy uczniowie zakończą pracę w grupach lider każdej grupy prezentuje wyniki pracy, pozostałym uczniom.

Nauczyciel podsumowując, zwraca uwagę, że zarówno w przeszłości, jak i dziś wybór trybu życia podyktowany jest wygodą. Kiedyś był to wynik ewolucji i dostosowania się do otaczających warunków, dziś jest to indywidualny wybór każdego z nas. Podkreśla jednak, że pomimo zmian na przestrzeni wieków pozostały ludy, które do dziś prowadzą koczowniczy tryb życia.

Faza realizacyjna:

Przed przystąpieniem do projekcji filmu nauczyciel prosi, aby uczniowie odpowiedzieli na pytania: Czym według nich jest rewolucja? Czego może dotyczyć?

Nauczyciel informuje, że pierwszy fragment filmu, który obejrzą, będzie dotyczył pojęcia rewolucji neolitycznej. Prosi aby zwrócili uwagę na to jakie zmiany zaszły w życiu człowieka, w tym czasie.

Uczniowie oglądają fragment filmu. Od początku do rozmowy Ani i Tomka, w której Tomek zastanawia się, jak powtórzy informacje od ekspertki swoim kolegom, a Ania zapewnia go że sobie poradzi (07:08).

Po projekcji filmu nauczyciel prosi, aby grupa, która przedstawiała mapę myśli dotyczącą przejścia od koczowniczego do osiadłego trybu życia, ponownie ją zaprezentowała. Cała klasa wspólnie uzupełnia ją o informacje uzyskane w czasie filmu dotyczącego rewolucji neolitycznej. Ma to na celu stworzenie obrazu, osady neolitycznej.

Następnie nauczyciel przedstawia uczniom mapę ukazującą *Żyzny Półksiężyc*. W krótkim wykładzie opowiada, co oznacza to określenie, jakie rośliny tam uprawiano. Omawia znaczenie tych terenów w kontekście rewolucji neolitycznej. Przedstawia uczniom na mapie świata tereny zaliczane do *Żyźnego Półksiężyc*.

Uczniowie rozwiązują ćwiczenia interaktywne oznaczone numerami 1-3. Po ich wykonaniu podają odpowiedzi i wspólnie z nauczycielem omawiają rozwiązane zadania.

Następnie nauczyciel informuje uczniów, że druga część filmu będzie dotyczyła neolitu na terenach dzisiejszej Polski. Tym razem zadaniem uczniów jest wyszukanie różnic i podobieństw dotyczących życia w neolicie w Polsce i na terenie Bliskiego Wschodu.

Uczniowie oglądają fragment filmu od słów Tomka *Mam jeszcze jedno pytanie* do końca filmu.

Po zakończeniu projekcji nauczyciel pyta uczniów, dlaczego, ich zdaniem, na naszych terenach neolit rozpoczął się znacznie później. Prowadzi z uczniami dyskusję, dotyczącą historii ziem Polski, w oparciu o wiedzę uczniów z poprzednich lat oraz uzyskaną na dzisiejszej lekcji.

Następnie uczniowie rozwiązują ćwiczenia interaktywne oznaczone numerami 4-5. Po ich rozwiązaniu uczniowie podają odpowiedzi i wspólnie z nauczycielem omawiają rozwiązane zadania.

Po rozwiązaniu ćwiczeń nauczyciel w krótkim wykładzie omawia najważniejsze neolityczne odkrycia w Polsce, np.: wazę z Bronocic, kości mamutów znalezione na terytorium Polski, jaskinie neandertalczyków.

Faza podsumowująca:

W ramach podsumowania lekcji uczniowie wspólnie z nauczycielem wykonują ćwiczenia interaktywne oznaczone numerami 6 - 10. Mają one usystematyzować wiedzę uczniów. Nauczyciel omawia wszystkie zadania, uczniowie podają odpowiedzi.

Nauczyciel z wykorzystaniem ostatniej strony *Podsumowanie*, inicjuje pogadankę w celu omówienia i utrwalenia zagadnień poruszonych w filmie i na zajęciach. Nauczyciel w taki sposób kieruje rozmową aby kolejno poruszyć cele szczegółowe lekcji i ocenić w jakim stopniu zostały one osiągnięte.

Praca domowa

Na podstawie informacji zdobytych w różnych źródłach odpowiedz na pytanie: Dlaczego *Żyzny Półksiężyc* stał się kolebką późniejszych cywilizacji?

Komentarz do lekcji

Na zajęciach poprzedzających nauczyciel prosi uczniów o przeczytanie artykułu „Wędrowcy – raport o współczesnych nomadach” (jedynie ogólny opis raportu dostępny bezpośrednio na stronie: <http://hatajska.com/2017/02/02/wedrowcy-raport-o-wspolczesnych-nomadach/>).

W przypadku problemów z dostępem do artykułu on-line nauczyciel zadaje drugi wariant pracy domowej: poleca uczniom dokładne zapoznanie się ze znaczeniem słowa koczownik oraz jego synonimami (nomada, wędrowiec). Zwraca uwagę, że w dzisiejszych czasach również mamy ludzi, którzy wybrali taki tryb życia. Uczniowie mają za zadanie wypisać współczesne ludy, które określane są jako koczownicze (wędrownie).

Metryczka

Tytuł

Dlaczego mówimy rewolucja neolityczna?

Temat lekcji z e-podręcznika, do którego w-materiał się odnosi

Prehistoria. Rewolucja neolityczna.

Przedmiot

historia

Etap edukacyjny

szkoła podstawowa

Podstawa programowa

1. Najdawniejsze dzieje człowieka. Uczeń:

1) porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i opisuje skutki przyjęcia przez człowieka trybu osiadłego;

Nowa podstawa programowa

I. Cywilizacje starożytne. Uczeń:

1) porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej;

Kompetencje kluczowe:

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE z 18.12.2006 w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie:

- 1) porozumiewanie się w języku ojczystym,
- 3) podstawowe kompetencje naukowo-techniczne,
- 5) umiejętność uczenia się.

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

Uczeń:

- sytuuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w czasie oraz porządkuje je i ustala;
- związki poprzedzania, równoczesności i następstwa;
- dostrzega zmiany w życiu społecznym oraz ciągłość w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym;
- uczeń tworzy narrację historyczną, integrując informacje pozyskane z różnych źródeł.

Powiązanie z e-podręcznikiem

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/166246/v/58/t/student-canon/m/j00000084KB1v62#j00000084KB1v62_0000006E

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/166246/v/58/t/student-canon/m/j00000084KB1v62#j00000084KB1v62_0000006Y

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/166246/v/58/t/student-canon/m/j00000084KB1v62#j00000084KB1v62_00000077